

Foto: Dino Cetinić

LUŠKI SULEVACJUN 1879.

*ili kako su župnik i glavar istrčali
nepokriveno glave*

Tonko Barčot
Državni arhiv u Dubrovniku
Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo
Mratin bb
HR 20275 Žrnovo
tonko.barcot@dad.hr

Primljeno: 31.10.2020.

UDK 94(497.5)Vela Luka)

Sažetak: Luški sulevacjun (buna) iz 1879. dugo se pamtila i prepričavala, sačuvavši se u fragmentima usmene predaje čak i u 21. st. Ta činjenica dovoljno posvjedočuje koliko je taj događaj bio intrigantan i nesvakidašnji, odnosno koliko se duboko urezao u lušku kolektivnu memoriju. Autor temeljem istraživanja arhivskih izvora opisuje događaje iz druge polovice 1879. kada su Velolučani, nakon manje od dvije godine po angažmanu prvog liječnika, javno prosvjedovali protiv župnika don Frana Cetinića i glavara Ivana Petkovića Kovača. Njih dvoje su zbog zavade s liječnikom Antunom Dojmijem odbili isplatiti mu ugovorenu posljednju ratu plaće u cijelosti, na što je liječnik započeo s naplatom posjeta bolesnicima. U tekstu autor daje i prikaz događaja koji su slijedili po prosvjedu – sprječavanja krčenja terena u Privali, uhićenja i suđenja prosvjednicima, kao i javne poruge na ulicama Vele Luke kroz listopad i studeni 1879. Autor zaključuje kako je buna bila odraz sve većih potreba mlađe i samosvjesnije populacije Vele Luke, ali i indikator skorog osamostaljenja.

Ključne riječi: Vela Luka, općina Blato, 1879., buna, liječnik Antun Dojmi, župnik don Frane Cetinić, glavar Ivan Petković Kovač

Angažman prvog liječnika u mjestu bez općinskog statusa

Dolazak dr. Antuna Dojmija u Velu Luku posljednjeg dana siječnja 1877., predstavlja iznimno značajan trenutak u njezinoj povijesti. Mjesto koje je doživljavalo snažan demografski rast i bližilo se granici od 2000 ljudi, imalo je sve veće potrebe za javnim uslugama, ali i za osamostaljenjem. Angažman liječnika u sredini koja još nije imala općinski status bio je veliki iskorak u tom smjeru.

Koliko je liječnik tada značio mještanima svjedoči i primjer u tadašnjem općinskom sjedištu. Dio blatske javnosti doživjet će odlazak liječnika 1880. gotovo tragično. Slali su mu brzojave da se vrati i započeli s akcijom prikupljanja novaca za njegovu plaću. Uz većinu liječnika narod bi se snažno vezao i gledao bi na njih kao spasitelje jer se s njihovim dolaskom moglo preživjeti upalu pluća i epidemije mnogih zaraznih bolesti koje su harale u 19. st. Nešto drugačiji odnos prema svojem zaposleniku gajila je općinska uprava. S jedne strane, ona ih je privlačila povoljnim uvjetima, godišnjom plaćom od 1200 forinti isplaćenih unaprijed u dva obroka, besplatnim stanom i hranom, a s druge na ovaj ili onaj način željela kontrolirati i preko njih slati određene političke poruke (Vidi: Bačić 2004: 106–109).

Općinsko središte Blato u nekoliko navrata je ostalo bez svojeg liječnika u vremenu kada je dr. Dojmi djelovao u Veloj Luci (Bačić 2004: 108–109).

Dolazak dr. Antuna Dojmija u Velu Luku 1877., predstavlja veliki trenutak u njezinoj povijesti. Mjesto koje se bližilo granici od 2000 ljudi, imalo je sve veće potrebe za javnim uslugama, ali i za osamostaljenjem. Angažman liječnika u sredini koja još nije imala općinski status bio je veliki iskorak u tom smjeru.

Utoliko je potreba za njegovim uslugama bila još izraženija.¹ Ta potreba je zasigurno utjecala na njegovu samosvijest, koja je ionako bila izražena kod mladog školovanog liječnika iz najuglednije više plemićke obitelji u tada jednom neuglednom mjestu na periferiji među težacima i ribarima, daleko od cilja koje je zacrtao u životu. Kakav je bio dr. Dojmi možemo suditi prema jednom kasnijem tekstu, po mnogočemu neobičnom posljednjem oproštaju njegovih kolega, splitskih liječnika. Istaknut će oni kako nije bio samo plemić po rođenju, već i „po osjećaju i mislima“, gord i otmjen. Zapisat će i kako je cijenio sebe, pa su i drugi bili prinuđeni štovati njega i njegovu gordost. No, isto tako, odlikovala ga je altruističnost, predanost idealima te je radio „neštedimice i prijegorno“ na svoju štetu.² I tako možemo zamisliti mladog 31-godišnjeg Dojmija koji sa svojom gordošću i otmjenošću, ali i zalaganjem za pacijenta imponira u jednoj maloj provincijskoj sredini,³ i ne pristaje na situaciju da se njegova riječ i riječ drugih dovodi u pitanje i izvrće.

Zasluge za dolazak Dojmija mogu se pripisati u prvom redu luškom župniku don Franu Cetiniću Krnjanu te glavaru Vele Luke Ivanu Petkoviću Kovaču. Njih dvoje predvodili su posebno osnovano vijeće od 8 uglednih mještana⁴ s ciljem zapošljavanja liječnika u Veloj Luci. Kako bi ga privoljeli na dolazak, ponudili su polugodišnju plaću od 600 forinta, od kojih je tek šestinu pristala pokrivati Općina Blato (Oreb 2007: 441). Dakle, sav ostali novac trebali su namaknuti sami *Lučani*. I ta činjenica svjedoči o jednom nemalom, svjesnom iskoraku Vele Luke, kao i podizanju standarda života u mjestu. A da se radilo o velikom novčanom iznosu,

1 Iz dokumenata vidimo da dr. Dojmi povremeno dolazi u Blato; HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, C 990/78, Izvještaj oružnika o izvidu dr. Dojmija (1878.)

2 „Rodio se je prerano da bi u ovoj revoluciji ljudskog shvaćanja još uzimao duševnog elasticiteta da i on ide za svijetom i životne snage da bi to mogao da ispolji; a rodio se je prekasno da bi ga smrt oslobodila da ne doživi slom onih načela po kojima je i normalni dug bio obvezatan a na koji je on računao za svoju starost... Rodio se je u plemstvu i imanju... a umro je u siromaštvu s rgje od škorbuta...“ (ND 1922: 2).

3 Da je tome tako, svjedoči i izvještaj stražmeštra Maića koji će u kolovozu 1879. izjaviti kako su mnogi Lučani bili zadovoljni s liječnikom i njegovim kompetencijama; HR-DADU-SCKL-527. Kotarsko poglavarstvo u Korčuli. Opći spisi, br. br. 2828/79, Saslušanje stražmeštra M. Maića (8.8.1879.)

4 Ivan Bačić pk. Nikole (preminuo 1878.), Nikola Berković pk. Lovra, trgovac Šimun Carić (doseljenik iz Staroga Grada), Marin Žuvela Antunov, Marin Žuvela Frakalista Doda pk. Marka i Franko Žuvela Šabo Ivanov zvani Cula.

svjedoči i podatak o gotovo tri puta manjoj godišnjoj plaći liječnika u Korčuli (Oreb 2007: 451)!

47-godišnji luški župnik Frano Cetinić, rodом Blaćanin,⁵ bio je po svemu privržen Luci. Dokazao je to mnogo puta u Općinskom vijeću Blata gdje je branio njezine interese (Maričić 2010: 124). Ovaj svećenik iznimnog glasa,⁶ naročito je zaslužan za unapređenje glazbenog života mjesta instaliranjem orgulja i angažiranjem orguljaša Nikole Furlanija (Knežević 2012: 30). Po svemu sudeći, novac mu nije bio važan. Nije naplaćivao kolonatske dugove siromašnima kroz čitavo vrijeme svojeg župnikovanja (Maričić 2010: 97, 128), a po njegovoj smrti sudski popisivači neće imati puno posla kod sastavljanja njegovog inventara. Nisu zatekli ni gotovog novca, ni zlata niti srebra, tek nešto pokućstva i knjiga.⁷ Kao, i dr. Dojmi, i on je bio idealist. Oduševljavao se preporodnim gibanjima (Oreb 1986: 23). Godine 1886. proslavit će poraz autonomaša na općinskim izborima uz obilnu zvonjavu crkvenih zvona te postavljanjem standarca i šatora s obiljem hrane i vina (Barčot 2015: 119).⁸ Što se tiče odnosa s dr. Dojmijem, on očito nije bio dobar. Da li je tome razlog bilo Dojmijevo autonomaštvo i preupadljiva gordost mladog liječnika, možemo tek pretpostaviti. Tako u maticama umrlih za svo vrijeme djelovanja dr. Dojmija u Veloj Luci nije bila zavedena niti jedna bilješka o liječnikovom pregledu mrtvog tijela. Možda je to bila tek slučajnost, a možda i pokazatelj njihove nesuradnje. Kako se da iščitati iz nekih kasnijih spisa, čini se da je dr. Dojmi već i prije kobnog kolovoza 1879. bio potpuno prekinuo komunikaciju sa župnikom.⁹

Još jedan akter ove priče bio je 36-godišnji Ivan Petković Kovač Karlobažanin pk. Franka,

dugogodišnji glavar Vele Luke. Kao i župnik, bio je rodом iz Blata. U Velu Luku se preselio po ženidbi s Margaritom Bačić Pušilo. Njegov izbor za glavara je bio logičan, i zbog ugleda njegove obitelji i veza u Blatu, uz kojega je i dalje bio snažno vezan. Pisat će poslije njegov pastorak kako je Ivan Kovač bio jednostavna i nenametljiva osoba, prijatelj Rafa Arnerija i podržavatelj hrvatskih preporodnih gibanja (Knežević 2012: 40). Kao i župnik, bio je jedan od najuglednijih i najpoštovanijih mještana Vele Luke s najvećim zaslugama za dovođenje liječnika. Nezamislivo je da će se niti dvije godine poslije upravo njih dvojica naći na meti javnosti zbog tjeranja liječnika iz mjesta.

Najzaslužniji za dolazak mladog i gordog liječnika iz Visa bili su župnik don Frano Cetinić i glavar Ivan Petković Kovač. Nezamislivo je da će se niti dvije godine poslije upravo njih dvojica naći na meti javnosti zbog tjeranja liječnika iz mjesta.

Srpanjski predznaci nemira

Krajem srpnja 1879. u Veloj Luci su se počeli javljati znakovi koji su govorili da nije sve kako treba i da se govori i vrijeđa više od uobičajenog. I to ne bilo koga, već najviše mjesne i zemaljske autoritete. Tako će se jedne nedjelje na vratima župne crkve, upravo dok se župnik spremao održati propovijed, pojaviti grupa predvođena Ivanom Vučetićem zvanim Đovanin. Taj će mu tog dana posredno poručiti „da je tovar i on i koga je stavio i poslao“.¹⁰ Istog dana kada je na sudu prijavljivao Vučetića zbog tih riječi, župnik je prijavljivao i jednu vjernicu s kojom se verbalno sukobio poslije mise. Potužit će se poslije na saslušanju prijavljena Frana Prižmić ž. Kuzme da ju je župnik nepravedno prozvao za vrijeme mise i izvrgao ruglu, čak navodno s oltara

5 Rođen 1832. u Blatu, u obitelji Franka Cetinića Krnjana i Perine Nikoleti. Zaređen 1856. Pomoćnik župnika u Blatu, Veloj Luci (1858.). Župnik u Lumbarđi 1864.-1870. Poslije rada u Dubrovniku 1876. imenovan za župnika u Veloj Luci u kojoj ostaje do smrti 1892.

6 Protić 1978: 94. Navodno je ovaj odvjetak obitelji Cetinić i dobio nadimak po svojim pjevačkim sposobnostima, a među rijetkim današnjim Blaćanima ovog nadimka jest i pjevačica Meri Cetinić.

7 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Ostavine, br. 206/1892, Inventar (5.12.1892.)

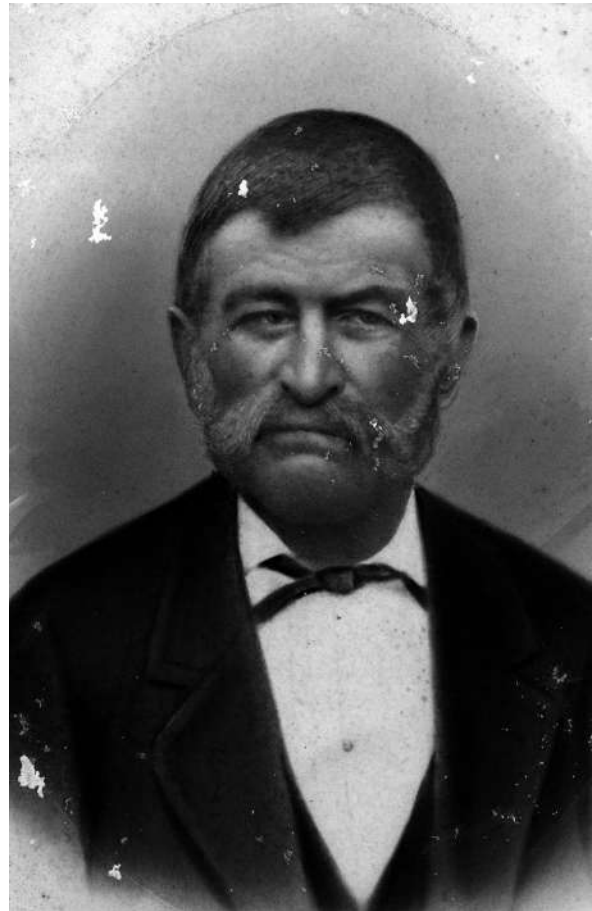
8 Smrt će ga dočekati u rano jutro (4 sata) 29.9.1892. u Veloj Luci na položaju župnika. Imao je tek 61 godinu, a umro je od „skrleta sa grlom“ u epidemiji koja je još mnoge pokosila te godine u V. Luci.

9 Dana 6. kolovoza 1879. župnik će za liječnika navodno izjaviti: „Ono bestie nije samnom govorio od tri miseca“; HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, B 62/1879, Prijava dr. Antuna Dojmija (8.8.1879.)

10 Isto, B 54/1879, Prijava don Franka Cetinića protiv Ivana Vučetića Šimunovog (21.7.1879.)

*Dr. Antun Dojmi, fotoportret.
Obiteljski arhiv Duboković Nadalini (Jelsa). Zahvaljujem se gđi Ecijii
Benković na susretljivosti i dopuštenju objave portreta.*

*Šimun Carić, trgovac i vijećnik.
Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo, Zbirka digitalnih preslika*

nazvao „porca putana scrova“. Poslije će ga na putu od crkve, a u blizini Župne kuće (na mjestu istočnog krila današnjeg Zadrugnog doma), obasuti mnogim pogrđnim riječima zbog te uvrede. Župnik će je prijaviti sudu da je vikala: „Pošteniji je moj postol nego njegov obraz“, „Da neimam ove sklopjene nego druge postole dala bi mu ih po gubici“, kao i „Muči toware i od tovara okoćen“. No, tu nije stalo. Poslije objeda i počinka, čim je izašao iz kuće krenula je nova salva uvreda pred oko dvadesetak mještana: „Bu – bu – eno, eno onoga crnoga vraga, jeb.. mu njegova Boga – neka gleda i pazi gdi mu se skita njegovo mulenje tamo po Dubrovniku i svuda“.¹¹

11 Isto, C 235/1879, Prijava župnika don Frana Cetinića (21.7.1879.). Sud ju je osudio na 20 dana zatvora pooštrenim jednim postom. Poslije će iz Dubrovnika javiti da joj je kazna skraćena na 8 dana; Isto, presuda (28.8.1879.), dopis iz Okružnog suda u Dubrovniku (1.12.1879.)

Čini se da je u pozadini prvoopisanog ekscesa stajao narušeni odnos župnika s liječnikom. Njihovo međusobno neprijateljstvo dovest će u pitanje način isplate njegove posljednje ugovorene plaće. Župnik će predložiti, a glavar Petković prihvatiti da se umjesto polugodišnje rate od 600 fjorina unaprijed isplaćenih, započne s otplatom mjesečnih rata. To nije bilo u skladu s ugovorom od 18.3.1877. niti je liječniku to bilo prihvatljivo, no župnik i glavar su inzistirali na ovoj promjeni. Nakon što ni 1. kolovoza nije primio plaću, liječnik je odbio besplatno posjećivati bolesnike po kućama. Na poziv niza Velolučana,¹² dr. Dojmi je obavio vizite u obitelji Šeparović Imbre i Damjanović Napolijun, ali im to i

12 Antun Bačić Olić pk. Antuna, Vicko Andreis Stalijar Ivanov, Franko i Jure Šeparović Imbre Antunovi, Donko Dragojević pk. Vicka, Petar Damjanović Napolijun Frankov i Ivan Joković Trupo Jurjev.

naplatio.¹³ Nezadovoljstvo se počelo prelijevati na masu. Ostali članovi Vijeća, koji su dotad stajali po strani, predvođeni Šimunom Carićem, predosjetili su veći problem i odlučili početkom kolovoza samoinicijativno predložiti liječniku isplatu 100 fjorina na ime plaće za srpanj 1879. Kada je dr. Dojmi odbio i tu ponudu, Carić će s još tri člana Vijeća Frankom Žuvelom Šabotom, Marinom Žuvelom Dodom i Nikolom Berkovićem posjetiti župnika i glavara, koji se netom bio povratio u Luku nakon kraćeg izbivanja, i još jednom pokušati riješiti problem.

Nakon što ni 1. kolovoza nije primio plaću od Vijeća predvođenog župnikom, liječnik je odbio besplatno posjećivati bolesnike po kućama. Nezadovoljstvo se počelo prelijevati na masu.

„Vanka jaspri!“

Bilo je to 3. kolovoza u 18 sati, taman kad je žega vrućeg kolovoškog dana počela popuštati. Pred Župnom kućom su se već bili okupili neki mještani. Čim su uočili glavara odmah mu se postavilo pitanje o razlozima neplaćanja liječnika. Glavar Petković je zamjeniku vođe rondara Ivanu Jokoviću zvanom Trupo navodno ljutito odgovorio: „J.. se ti i puk, sada ja imam druge posle, imam ići u paroka“.¹⁴

Dok su se mještani nastavili okupljati ispred, u Župnoj kući je započeo sastanak članova Vijeća. Pridružio im se i Franko Žuvela Frankov kao zamjena za umrlog Ivana Bačića. Don Cetinić im je priopćio kako još nije platio ratu liječnikove plaće te predložio da se plati samo 100 fjorina po mjesecu. Pridošli vijećnici se nisu složili te su ustrajali na stavu kako je bolje smiriti narod i platiti Dojmijevu ratu u cijelosti. Glavar je najprije tvrdio kako nema novaca za toliku

ratu, a onda ipak priznao da bi se liječnika moglo isplatiti iz općinske blagajne, s akumuliranom novčanom potporom koju Općina Blato dotad nije isplaćivala. Glavar i župnik su naposljetku popustili zbog čvrstog stava većine članova, ali moguće i pod dojmom buke koja je dolazila izvana.

Naime, ispred Župne kuće se za trajanja sastanka okupio veći broj mještana, prema nekim procjenama od njih 300 do 500.¹⁵ Žamor će prerasti u buku i povike: „Vanka jaspri, hoćemo jaspri za platiti likara“.¹⁶ Jedan od najuzrujanijih pred Župnom kućom bio je već spomenuti Ivan Joković Trupo kojemu je kod kuće ležao teško bolesni otac.¹⁷ Prema svjedočenju stražmeštra Maića upravo je on prvi ušao u Župnu kuću i pozvao ostale riječima: „Ja ću najprvo, a vi hajte za mnom da pitamo za naše novce i za uzrok za koji nije plaćen liječnik“. Stražmeštar će poslije zažaliti što Jokovića nije odmah uhitio i tako možda spriječio ono što će se poslije dogoditi.¹⁸

I dok se je sastanak uza sva neslaganja ipak uspješno privodio kraju, neupućena masa je nahrupila u Župnu kuću i uz galamu tražila svoju pravdu za dr. Dojmija. Prestrašeni župnik i glavar su počeli uzmicati pred nadirućom svjetinom. Iako će poslije predaja, a i zapis u dnevniku Ivana Ostoje govoriti kako su njih dvojica morali iskočiti kroz prozor (Ostoja 73), vjerojatnije je da su u bijegu koristili stražnja vrata. Susjedi Mingotovići su jasno vidjeli kako su oba vidno uznemirena istrčala nepokrivene glave.¹⁹

Utočište su pronašli u susjednoj glavarevoj kući, no i ispred nje su se ubrzo okupili prosvjednici nastavljajući s povicima i zahtjevima za „jaspri“. Jedan od najratobornijih, Antun Borovina Pišin povikao je: „Ako neće da dadu jaspri užežimo jim kuću“.²⁰ No, ubrzo potom dolazi do razrješenja situacije. Glavar je vrećicu sa srebrnjacima predao vijećniku Šimunu Cariću te se svjetina uz povike

13 HR-DADU-SCKL-527. Kotarsko poglavarstvo Korčula. Opći spisi, br. 2828/79, Saslušanje stražmeštra M. Maića (9.8.1879.)

14 Isto, Saslušanje Vicka Andreisa Ivanovog i Antuna Borovine Lušice pk. Antuna (9.8.1879.)

15 Isto, Saslušanja od 8. do 9.8.1879.

16 Isto, Saslušanje Ivana Borovine Lušice Antunovog (9.8.1879.)

17 Isto, Saslušanje Šimuna Carića, Franka Žuvele Šabota pk. Ivana, Marina Žuvele Frakalista pk. Marka i Nikole Berkovića pk. Lovra (9.8.1879.)

18 Isto, Saslušanje stražmeštra M. Maića (8.8.1879.)

19 Isto Saslušanje Marka Cetinića Mingota pk. Jakova i njegove žene Jake (8.8.1879.)

20 Isto, Saslušanje Margarite Petković Kovač ž. Ivana (8.8.1879.)

„Živio Dojmi! Živio Carić!“ razišla (NL 1879b). I to bez ijednog fizičkog obračuna. Zabilježeno je tek kako je Ivan Žuvela Lake pk. Franka istegnuo kosu Marije Jurković ž. Luke.²¹

Buna traje - u Privali, dan poslije

Dan poslije nevjerojatnih događaja u samom središtu mjesta, bunt mještana se prelio i na samu periferiju luškog konfina. U rano jutro skupina od oko 50 mladih Lučana oboružana štapovima, a jedan (Vicko Barčot Tintor) i lovačkom puškom, stigla je do Privale gdje su bili započeli radovi na kultivaciji tog općinskog zemljišta, koje je dotad vjekovima isključivo služilo stočarima. Naime, u kolovozu 1878. Općinsko upraviteljstvo Blata na valu konjunktura vinogradarstva i snažne potrebe za novim obradivim terenima donosi odluku o kultivaciji Privale.²² U tom trenu se nitko nije bio usprotivio odluci, no problemi su očito nastali poslije, po izboru kolona. Iako se iz dostupnih dokumenata ne razaznaje koga je to točno Općina Blato odabrala za kolone, čini se da to nisu bili Lučani te da je takav izbor prouzrokovao reakciju.

Kada je spomenuta skupina oboružanih luških mladića stigla do Privale, zatečeni koloni su jednostavno pobjegli. Poslije uspješno obavljenog posla, mladići koje su uz spomenutog Tintora predvodili Antun Bačić Olić, Antun Padovan Kantar i Ivan Borovina zvani Pišin,²³ vratili su se u mjesto i

U rano jutro 4. kolovoza skupina od oko 50 mladih Lučana oboružana štapovima, a jedan i lovačkom puškom, stigla je do Privale i rastjerala kolone koji su bili započeli s kultivacijom ovog općinskog zemljišta.

još neko vrijeme, i dalje oboružani, stajali u grupi na rivi privlačeći pažnju prolaznika.²⁴

Kad se uspoređuju imena sa sudionicima prosvjeda dan prije, očito je da je više-manje riječ o istim luškim mladićima koji su tih dana odlučili uzeti pravdu u svoje ruke. No, kada ih se bude poslije ispitivalo, oni će svi odreda odgovoriti da nisu bili u Privali i da ne znaju ništa o tome.²⁵ Kotarski poglavar će u oglasu koji su *kridavci* čitali poslije na ulicama, ali i župnik na misama, upozoriti da će svako takvo buduće oponiranje legitimnim odlukama nadležnih tijela oštro kazniti visokim novčanim kaznama i zatvorom.²⁶ Da ozbiljno misle, pokazali su već dan poslije.

Uhićenja i suđenje

Dok se u Privali ponovno „događao“ narod, župnik i glavar su nakon prespavane noći, odlučili alarmirati kotarskog poglavara i blatsku Općinu. Čini se da na njih nije dodatno utjecalo događanje u Privali jer će se u zajedničkom dopisu, kojim su za sebe zatražili oružanu zaštitu i čitavu četvu vojnika, referirati isključivo na događaje od 3. kolovoza.²⁷ Malo poslije jedan Cetinićev pristaša će u *Narodnom listu* prikazati te događaje, u kojima se navodno župniku otvoreno prijetilo smrću, kao nešto najstrašnije i najsramotnije. Zatražit će najoštrije postupanje prema prosvjednicima jer će inače Luku zadesiti „zlo i naopako“ (NL 1879a).

U noći 5. kolovoza u V. Luku je stiglo 8 žandara sa stražmešтром te je uhitilo prokazane i sprovelo ih za Korčulu. Bio je to veliki šok, ponajprije za obitelji uhićenih. Stihovi usmene predaje isticali su „jadnu Olu“ kako je proklinjala župnika zbog svoja tri odvedena sina (Maričić 2006: 78). No, izvori otkrivaju kako Olimpiji Bačić ud. Ivana, po čijem je imenu i nastao nadimak Olić, nisu bila uhićena tri, već čak njih petorica od ukupno sedam sinova!

Odmah sutra ujutro po uhićenju, župnik Cetinić će prst krivice uprijeti u „ono bestie od likara“ i reći kako ga „valja largat iz paiza jer od njega se je sve

21 Isto, Saslušanje Marije ž. Luke Jurkovića (8.8.1879.)

22 Isto, Oglas Kotarskog poglavara 25.8.1879.

23 Isto, Bilješka bez datuma (kolovoz 1879.)

24 Isto, Saslušanja Ivana Cetinića, šumskog stražara, Antuna Lukrića, Nikole Oreba Krkatice i Ljudevita Bosnića, zamjenika vođe rondara u Blatu (8.8.1879.)

25 Isto, Saslušanja uhićenih (9.8.1879.)

26 Isto, Oglas Kotarskog poglavara 25.8.1879.

27 Isto, Dopis Općini Blato (4.8.1879.)

NAZIV UHIĆENIKA	STAROSNA DOB
Andreis Stalijar Visko Ivanov	32
Antunović Bračanin Franko pk. Franka	19
Bačić Olič Antun pk. Ivana	38
Bačić Olič Ivan pk. Ivana	37
Bačić Olič Petar pk. Ivana	29
Bačić Olič Prospero Matij pk. Ivana	25
Bačić Zlato Marin pk. Ivana	19
Barčot Tintor Ivan Jurjev	16
Barčot Tintor Visko Kuzmin	29
Berković Nikola pk. Lovre	64
Berković Rake Franko pk. Antuna	53
Borovina Kazanegra ¹ Antun pk. Antuna	52
Borovina Kazanegra Antun Antunov	26
Borovina Kazanegra Franko Antunov	17
Borovina Lušica Pišin Antun pk. Marina	59
Borovina Lušica Pišin Ivan Antunov	22
Borovina Lušica Pišin Stjepan Antunov ²	29
Carić Šimun pk. Ivana	56
Depolo Beor Jure pk. Viska (Korčula, krčmar u V. Luci)	51
Gugić Kotarac Antun Jurjev	42
Joković Ivan Jurjev	34
Miojević Turbalo Ivan pk. Viska	28
Oreb Mingurin Nikola Frankov	26
Padovan Binbin Ivan Frankov	22
Padovan Veledan Kantar Antun pk. Franka	45
Padovan Žabura Antun Frankov	24
Prižmić Ćirko Antun Ivanov ³	?
Surjan Glad Jure Frankov	24
Šeman Marun Marin Jakova	28
Šimunović Cindro Visko pk. Marina	35
Vlašić Bajtalo Franko Petrov	27
Vučetić Inglez Šimun pk. Šimuna	54
Žuvela Frakalista Marin pk. Marka	64
Žuvela Šabo Cula Franko pk. Ivana	46

1 Vihrić

2 Zvizdo

3 Spominje se samo na ročištu 29.9.1879. (HR-DADU-324. Okružni sud u Dubrovniku. Krivični spisi, Registro sui dibattimenti), pa je možda uhićen naknadno. Bit će među optuženima 29.9.1879.

NAZIV OSUĐENIKA	VISINA KAZNE	SLUŽENJE KAZNE
Andreis Stalijar Visko Ivanov	1 mjesec	4.11. – 4.12.1879.
Bačić Olič Prospero Matij pk. Ivana	1 mjesec	4.11. – 4.12.1879.
Bačić Zlato Marin pk. Ivana	1 mjesec	4.11. – 4.12.1879.
Borovina Lušica Vizin Stjepan Antunov	20 dana	28.10. – 17.11.1879.
Gugić Kotarac Antun Jurjev	15 dana	30.9. – 14 (?).10.1879.
Miojević Turbalo Ivan pk. Viska	15 dana	30.9. – 14(?).10.1879.
Padovan Binbin Ivan Frankov	20 dana	4.11 – 24.11.1879.
Padovan Veledan Kantar Antun pk. Franka	15 dana	4.11. – 19.11.1879.
Šeman Marun Marin Jakova	2 mjeseca	29.12. (?) – ?

ovo dogodilo". Pravdao je svoj stav o nepoštovanju ugovora jer „kako bismo mi njemu dali sve solde, on bi ih izio te umakao ća pak ga hodi ti išći a ja sam se dogovorio kapovilom da ćemo mu plaćivati svaki misec da nam nebi izio...“²⁸

Dana 8. i 9. kolovoza provedena su saslušanja svjedoka i uhićenih kod upravnih tijela Kotarskog poglavarstva u Korčuli. Dok su saslušanja članova Vijeća bila detaljnija, ona uhićenih prosvjednika bila su krajnje štura. Većina njih nije imala ništa posebno za pridodati, isticali su da su se našli u velikoj masi prosvjednika i da nisu ništa naročito zamijetili, niti da su se isticali.²⁹ Poslije su uhićenici predani sudskim organima. Nakon kraćeg boravka u Korčuli, otpremljeni su u Dubrovnik i predani višoj instanci, Okružnom sudu. Prvih 20 uhićenih dopremljeno je i utamničeno 24. kolovoza. Trinaest njih je utamničeno pet dana poslije,³⁰ a naknadno će biti priveden još jedan Lučanin.

*Župnik i glavari su nakon
prespavane noći odlučili
alarmirati kotarskog poglavara
i blatsku Općinu. U noći 5.
kolovoza stiglo je 8 žandara
sa stražmeštom te je uhitilo
prokazane i sprovelo ih za Korčulu.
Poslije će njih 34 biti sprovedeno u
dubrovačke tamnice.*

Najmlađi uhićenik je imao 16 godina, a najstariji 64. Najzastupljeniji su bili mladići u dvadesetim godinama (udio uhićenika starih do 29 godina bio je 52 %). Iako prisustvo starijih od 50 godina (njih gotovo četvrtina) govori o nešto širem karakteru te pobune, potrebno je naglasiti da su najstariji uhićeni

- članovi Vijeća bili izdvojeni segment događanja 3. kolovoza 1879. Da je buna imala donekle i obiteljski karakter svjedoči i spomenuti primjer uhićenja čak petero braće Bačić Olić, ali i uhićenje Antuna Borovine Kazanegre i njegova dva sina, kao i Antuna Borovine Lušice i njegovih sinova.

S danima koji su slijedili po odlasku uhićenih, u Luci se naizgled smirivala situacija. Na Dojmijevu tužbu zbog gore iznesenih župnikovih riječi na njegov račun, župnikov opunomoćenik će na sudu izraziti žaljenje i ustvrditi kako mu nije bila namjera uvrijediti dr. Dojmija pa će on odustati od optužbe.³¹ Isto tako, župnik je krajem kolovoza nakon zajedničkog sporazuma, odustao od tužbe protiv Ivana Vučetića Đovanina.³² No, pokazat će se kako je to smirivanje bilo samo privid.

Dana 29. rujna održano je dugoiščekivano suđenje protiv ukupno 31 Velolučanina.³³ Iako je optužba, ponajprije uperena protiv četvorice članova Vijeća, tražila kaznu zatvora od 1 do 5 godina, Državno odvjetništvo je bilo prisiljeno povući je. Čini se da su presudna bila svjedočanstva župnika i glavara, sada očito lišena strasti.³⁴ Na kraju je većina optuženih bila oslobođena i puštena iz tamnice. Tek su devetorica bila osuđena na kaznu od 15 dana do 2 mjeseca zatvora.³⁵ Radilo se mahom o mlađim Lučanima, već osuđivanima zbog nereda, a među njima su bila i dva mlađa brata Olića, otprije poznata po burnim reakcijama i sudskim prijavama.

Reakcije na presude – poruga na ulici

Ono što će uslijediti na luškim ulicama gotovo čitav listopad, ali i poslije, očito se mora dovesti u vezu s presudama u Dubrovniku. I čini se da je sav ovaj protekli mirni međuperiod bio tek iščekivanje konačne presude poslije koje se dio javnosti odlučio solidarizirati s devetoricom osuđenih. Bilo

28 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, B 62/1879, Prijava dr. Antuna Dojmija (8.8.1879.)

29 HR-DADU-SCKL-527. Kotarsko poglavarstvo Korčula. Opći spisi, br. 2828/79, Saslušanja uhićenih (7.8.1879.)

30 HR-DADU-324. Okružni sud u Dubrovniku. Krivični spisi, Registar utamničanih, br. 21-40, 43-56 (1879.)

31 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, B 62/1879, Zapisnik rasprave (24.9.1879.)

32 Isto, B 54/1879, Dopis don Frana Cetinića (28.8.1879.)

33 Nije podignuta optužnica protiv Antuna Borovine Kazanegre Antunovog, krčmara Jure Depola Beora i Antuna Padovana Žabure.

34 Nažalost, nisu mi bili dostupni zapisnici ove sudske rasprave te sam se morao pouzdati u izvještaj dopisnika *Narodnog lista* iz listopada 1879.

35 HR-DADU-324. Okružni sud u Dubrovniku. Krivični spisi, Registro condaminati criminali, br. 52-57 (1879); Registro sui dibattimenti (29.9.1879.)

je to dvadesetak luških mladića starih od 13 do 25 godina. Neki od njih su bili netom oslobođeni iz dubrovačke tamnice ili se radilo o sinovima i prijateljima uhićenih i osuđenih. Gotovo svake večeri će se okupljati pod prozorima luških uglednika i izrugivati im se pjevanjem uvredljivih deseteraca. Znali su ići i korak dalje te ih gađati s kamenjem. Sredinom listopada glavar Ivan Petković Kovač će prijaviti Matu Bačića Olića i njegove drugove³⁶ da su mu najprije otuđili vrč pun rakije za vrijeme dok se ona *varila*, a sljedeće noći „činili burdil“, rugali se, pjevali i bacali kamenje na kotao te podignuli i otuđili njegova vrata. Jedna od svjedokinja će poslije na sudu izjaviti da se sve te „smutnje opetuju po Luci za omrazit Župnika i Glavara od kad nikoliko Lučani bili su u tamnicu uslijed tužbe Župnika“.³⁷

Dana 29. rujna održano je u Dubrovniku suđenje protiv ukupno 31 Velolučanina. Na kraju je većina bila oslobođena i puštena iz tamnice. Tek su devetorica bila osuđena na kaznu od 15 dana do 2 mjeseca zatvora.

Čitav taj listopad okupljat će se mladići³⁸ i pred kućom Luke Jurkovića i praviti nesnošljivu buku puhanjem u rogove i udaranjem u latu. Prijavit će ih 2. studenoga Općini Blato i pridodati da su mu ispjevali sljedeće uvredljive deseterce:

„Dobra večer sramotna famija
Ubila vas Divica Marija,
Lipo ti je u cviću mažuranu
Dobra večer ti naš rufijanu.
Volio bi po moru plivati
Neg hajduku ovem virovati.
A slušajte mila braćo skupa,
Što nam učini Jurkoviću Luka...“

No, njegove muke ovom prijavom nisu prestajale jer su mladići bili i dalje uporni. Prijavit će ih još jednom da su mu 20. studenoga pjevali:

„Solde nam je iz Duže³⁹ izgubi
I šnjima je toware kupi
Sve je kriva Matetova⁴⁰ kuća
Što nam je učini Jurkovića Luka,
A kada se vrati od pazara
Počeo nam je činiti od sansara⁴¹
Štradam gre kako jedan paša
Gre po Luci varat siromaha“.⁴²

Na njegov protest, jedan od mladića⁴³ Vicko Berković Rake odgovorio mu je: „mi moremo kantat što hoćemo a ti imaš doma stat i neizaći iz kuće“. Svjedoci će potvrditi što su pjevali, ali i naglasiti da su mladići uvredljive stihove upravljali i drugima po mjestu.⁴⁴ Zašto se Luka Jurković Matin (1847.–1894.) našao među prozvanima, nije potpuno jasno.

36 Petar Šeparović Imbre Antunov, Ivan Milatić Šimunov i Nikola Dragojević Nikolin

37 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, C 279/1879, Svjedočenje Marije Šeparović Ščerban pk. Kuzme (29.11.1879.)

38 Prijavio je Marina Berkovića Prćota Antunovog, Vicka Berkovića Raketa Frankovog, Nikolu Dragojevića Veskala Nikolinog, Franka Antunovića pk. Franka, Ivana Barčota Setemezija Ivanovog, Franka Milat(ić?)a Šimunovog i dr.

39 Možda je riječ o investiciji vezanoj uz groblje sv. Roka.

40 Ime Lukina oca, trgovca Mate Jurkovića, doseljenika iz Splita i vlasnika trgovine u prizemlju Jurkovićeve kuće na Guvnu.

41 Sansar (od mlet. sanser) - posrednik u trgovini vina, kušač vina

42 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, C 271/1879, Prijava Luke Jurkovića (22.11.1879.)

43 Pjevali su još Vicko Berković Rake i Marko Prižmić Sanso.

44 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, C 271/1879, Svjedočenje Antuna Miroševića Dubaja (4.12.1879.). Kažnjena su trojica mladića (Vicko Berković Rake, Marin Berković Prćo i Nikola Dragojević Veskalo) sa zatvorom od 10 do 20 dana.

Stara župna kuća (označena strelicom) nalazila se na mjestu današnjeg Zadrugnog doma, a na prijelazu 19. na 20. st. postat će sjedište Općine Vela Luka. Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo, Zbirka digitalnih preslika

Gotovo svake večeri kroz listopad i studeni, okupljat će se dvadesetak luških mladića pod prozorima luških uglednika i izrugivati im se pjevanjem uvredljivih deseteraca.

Je li i on bio usko vezan uz događaje od 3. kolovoza i naknadna svjedočenja (spomen pojma „rufijan“ ili špijun) ili je njegov primjer dokaz širenja kruga prozvanih na one koji su se i na drugi način (trgovinom?) „ogriješili“ o zajednicu? Jurković je bio trgovac, „neobično agilan“ i ekonomski propulzivan. Bio je i jedan od najzaslužnijih utemeljitelja Narodne glazbe.⁴⁵ Da je bio iznimno blizak s tadašnjim glavarem mjesta Ivanom Petkovićem Kovačem, svjedoči njihova rodbinska povezanost. Luka Jurković je oženio Kovačevu sestru Mariju (kojoj će biti istegnuta kosa 3. kolovoza), a po njezinoj smrti njihovu sestru Vicu, i te dvije obitelji su bile dosta upućene jedna na drugu (Knežević 2012: 54–55).

⁴⁵ Ustupio im je I. kat zgrade na Guvnu i njihov prvi nastup bio je upravo na njegovom sprovodu (Knežević 2012: 54).

Dana 22. studenoga, kad je Jurković po drugi put sudski prijavljivao svoje „pjevače“, njegov šogor glavlar Petković pozvat će oružničku patrolu s obrazloženjem „dase više nemore živiti u selu Veleluke, a to zbog svaki neredni dila, i nepošteni pjevanja, koje čine i pjevaju bez pristanka svaku noć“. Glavar Petković se k tome požalio da ne može izaći na vrata od svoje kuće jer ga slijede luški „galivoti“⁴⁶ i „oće daga ubiju s kamenjem“. Istog tog dana, u 8 i pol navečer oružnici su priredili zasjedu u blizini kavane Jure Depola Beora. Uskoro se pojavilo „galivosko“ društvo od 20 do 25 mladića i započelo pjevati „nepoštene i uvredljive pjesme“, poput:

„Capovilla Petković na prozoru staše,
A Don Frane Cetinić ženu mu jebavaše“.

Kada su žandari izašli iz zasjede i krenuli prema mladićima, jedan od njih (Jakov Šeman Marun) povikao je „evo gjendara udarimo nanje s kamenjem“ i sam pogodi jednog oružnika u lijevu nogu. I dva druga mladića prihvatila su poziv i počela bacati veće kamenje. No, Šeman je kamen

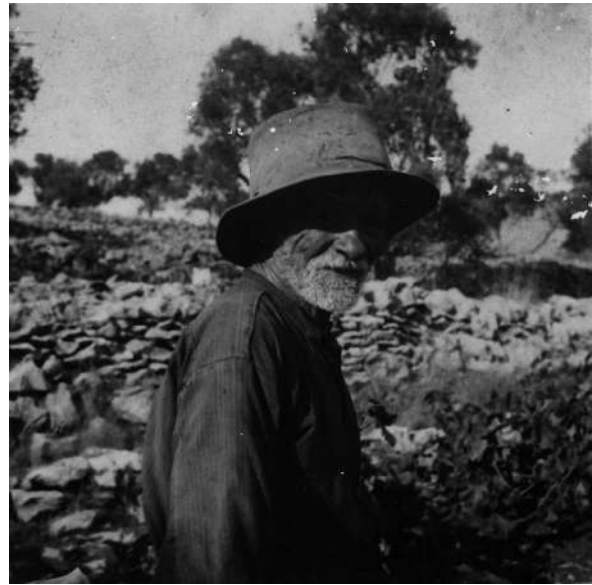
⁴⁶ Obješenjaci. Bili su prijavljeni Ivan Miojević pk. Vicka, Marin Berković Prčo Antunov, Marko Borovina Kazanegra Antunov, Vicko Berković Rake Frankov i Nikola Prizmić Sanso.

momentalno ispustio kad mu se oružnikov bajunet našao pred prsima. Oružnici su te večeri priveli tu trojicu mladića (uz Šemana još i Kuzmu Barčota Kilaricu i Nikolu Dragojevića Veskala), dok su im drugi pobjegli.⁴⁷ Na sudu će tvrditi da su slučajno naišli. Osuđeni su na 5 tjedana, odnosno mjesec dana zatvora s hranom o svojem trošku.⁴⁸

Epilog i zaključci

Čini se da se s početkom prosinca 1879. i povratkom najvećeg broja osuđenika iz Dubrovnika, već osjetno smirila situacija u mjestu. Kada se sve skupa rezimira, na prvu se čini da se poslije ove afere i nije puno toga promijenilo. Svi akteri su ostali na svojim mjestima. Dr. Dojmi nije pobjegao s novcima, kako je župnik pretpostavljao, već je i dalje ostao liječnikom. Dokad je to bilo nije poznato, no sigurno je ostao do isteka trogodišnjeg ugovora 1880. Natječaj za novog liječnika bit će raspisan 1881. (Bačić 2003: 53).

Možda bi se moglo reći da se sve to skupa zbilo nizašto, osim što je liječnik primio svoju plaću prema ugovoru. No, ipak nije posve tako. Povlačeći paralelu s nekim kasnijim prosvjedima, može se ocijeniti kako su ta događanja bila pokazatelj vitalne društvene svijesti, glasno, ali jasno artikulirane potrebe zajednice koja se bunila protiv statusa podređene periferije. Usprkos učešća i nekih starijih ljudi, prosvjede su ponajprije obilježili mladi *Lučani*. Bio je to njihov prvi značajniji istup na javnoj pozornici Vele Luke. Bunt koji se dogodio i koji će se mjesecima poslije manifestirati na luškim ulicama, a bit će prvenstveno uperen protiv tadašnje luške elite, ne mora se nužno i isključivo vezati uz priču o liječniku. Taj je problem lako moguće bio samo okidač za opći protest mladih. Vela Luka tih godina bilježi veliki demografski rast i mladi čine sve veći udio u stanovništvu. Njih se u tom vremenu, dakako, ništa ne pita. Oni nisu akteri, već promatrači i statisti u planovima i igri starijih. Evidentni su elementi sukoba starog i novog svijeta, a donekle i socijalne pozadine bune (naročito vidljive u Privali). Na jednoj strani stajali su luški patrijarsi - posjednici, neprikosnoveni autoriteti starog svijeta,

Marin Bačić Olić Zlato, jedan od osuđenih 1879., ali i jedan od graditelja vrtujaka. Snimljen u Sokoliću 1940. Privatna zbirka Danijel Bačić Olić (Split)

a na drugoj uglavnom mladi luški težaci. Iznenadit će ih svojom upornošću i potpuno im zagorčati život. Dva mjeseca upornog pjevanja, osmišljavanje prigodnih rugalica, potvrda su više nego smjele i učinkovite strategije oponiranja i u situaciji kada se naizgled zna da su buntovnici izvukli deblji kraj. No, to je ipak bilo samo naizgled i moglo bi se zaključiti da su najveći gubitnici u čitavom ovom slučaju ipak bili župnik i glavar. Oni su, naime, doveli u pitanje svoj dotada neupitni autoritet i dopustili ulici da ih izruguje mjesecima poslije.

Ovo je dakako priča i o novcu. Da je unaprijed isplaćena polugodišnja plaća ipak bila prevelik teret maloj mjesnoj blagajni, svjedoči i podatak da će se plaća *luškom* liječniku Andriji Martinisu (1884.-1886.) isplaćivati u mjesečnim obrocima, i to iz općinske blagajne (Oreb 2007: 441-442). Dakako, postavlja se pitanje zašto Vela Luka s nemalim brojem stanovnika koji su plaćali poreze – zemljarinu, kućarinu, obrtarinu i dr. nije imala dovoljno sredstava da plati liječnika, odnosno kakav je to bio odnos općinske vlasti prema Veloj Luci. Već 1879. autor novinskog teksta upriet će prst optužbe u Općinu Blato zbog kašnjenja s isplatom zajamčenog dijela liječnikove plaće. Protumačit će ga kao svjestan čin s ciljem razjedinjavanja sve emancipiranije i zahtjevnije Vele Luke (NL 1879b). Iako se čini kako je njegov novinski napis donekle bio u funkciji

47 HR-DADU-SCKL-157. Kotarski sud u Blatu. Krivični spisi, C 263/1879, Izvještaj oružničkog vođe Rakića (24.11.1879.)

48 Isto, Presuda (24.11.1879.)

ponovnog zbijanja, bunom suprotstavljenih, luških redova prema zajedničkom „neprijatelju“, ne može se ne dovesti u vezu niz postupaka Općine Blato, poput dugotrajnog odugovlačenja s proglašenjem Vele Luke općinskim odlomkom i posebnom poreznom općinom. Vela Luka je u tom trenutku po broju stanovnika bila već treća na otoku (s tek nešto manjim brojem stanovnika od Korčule, središta kotara), a nije imala gotovo nikakav formalni status. Zbog toga joj nisu bila na raspolaganju općinska dobra i sve one blagodati koja su ona donosila pojedinim odlomcima (što se i vidi po dotadašnjim ulaganjima Općine u Velu Luku).

Pitanje liječničke skrbi očito je prijeđeni prag tolerancije, simptomatični okidač za nemire (buna

1948.) te najdrastičniji pokazatelj pada društvenog standarda i ugroženosti opstanka čitave luške zajednice. Stoga ću zaključiti da je luški *sulevacjun* 1879. itekako imao odjeka i učinka. Okončana je kriza upravljanja/djelovanja mjesnih institucija, nastavili su se liječnički pregledi, a zemlja Privale je ostala intaktna. Ubrzane su aktivnosti oko osnivanja samostalne „poreske“ općine, a započela su i veća ulaganja u komunalnu infrastrukturu. *Sulevacjun* je iz temelja prodrmao dotadašnje odnose i pokazao, toliko snažno i rezolutno kao nikad dotad, da su sve samosvjesniji Lučani pošto-poto bili spremni braniti svoje stečevine te da su svoju budućnost sve manje zamišljali pod paskom općinske uprave u Blatu koja je stanovnike Vele Luke svjesno držala u podređenom položaju.

Izvori

Državni arhiv u Dubrovniku

- Okružni sud u Dubrovniku (HR-DADU-324)

Arhivski sabirni centar Korčula-Lastovo

- Kotarski sud u Blatu (HR-DADU-SCKL-157)
- Kotarsko poglavarstvo u Korčuli (HR-DADU-SCKL-527)

Obiteljski arhiv Duboković - Nadalini (Jelsa)

Literatura

Bačić, Nikola. *Povijest zdravstva u Veloj Luci*. Vela Luka: Matica hrvatska Vela Luka, 2003.

Barčot, Tonko. „Nasrid Luke na Lučici, bor se zeleni - Majsko drvo u nekadašnjoj običajnoj praksi Velolučana“. *Kanavelić* 1. Korčula 2015., str. 101–126.

Jedan Velelučanin. „Velikaluka, na otoku Korčuli“. *Narodni list* 85 (29.10.1879.) (b.).

Knežević, Danijel. *Zapisi Danijela Kneževića*. Vela Luka: Općina Vela Luka, 2012.

Kolege. „Dr. Ante Dojmi (In memoriam)“. *Novo doba* (Split). 174 (3.8.1922.), str. 2.

Maričić, Zvonko. *Kolege i kolege – Petar Padovan Kolega i Vela Luka njegova vremena*. Vela Luka: Matica hrvatska Vela Luka, 2006.

Maričić, Zvonko. *Hod prema sebi*. Vela Luka: Općina Vela Luka, 2010.

Oreb, Franko. *Crkva Gospe od zdravlja u Veloj Luci: 1886-1986*. Vela Luka: Župni ured, 1986.

Oreb, Franko. *Otok Korčula u doba Druge austrijske uprave*. Split: Naklada Bošković, 2007.

Ostoja, Ivan. *Libro od dogajajih* (nedatirani prijepis rukopisa).

Protić, Ivo. *Župa Blato* (2. dio). Blato: vlastita naklada, 1978.

„Velikaluka na Korčuli“. *Narodni list* (Zadar). 63 (13.8.1879.) (a.).

*Dio slike J. Riegera s prikazom Vele Luke na samom početku 20. st.
Privatna zbirka Saverio Fiorentino (Giovinazzo, Italija)*